

Zajímavé bryofloristické nálezy XLII

Interesting bryofloristic records, XLII

Pavel Dřevojan¹ [ed.], Petr Blahut², Naděžda Gutzerová³, Lukáš Janošik⁴, Svatava Kubešová⁵, Jan Kučera⁶, Eva Mikulášková¹, Zdeněk Musil⁷, Vojtěch Sedláček⁸, Pavel Širka⁹, Markéta Táborská¹⁰, Jana Tkáčiková¹¹, Jaroslav Zámečník¹² & Magda Zmrhalová[†]

¹Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta, Ústav botaniky a zoologie, Kotlářská 2, CZ-611 37 Brno, e-mail: pavel.drevojan@seznam.cz; ²Jeseniova 149/1908, CZ-130 00 Praha 3; ³Svatopluka Čecha 389, CZ-537 01 Chrudim; ⁴Karlova univerzita, Přírodovědecká fakulta, Katedra botaniky, Benátská 2, CZ-128 01 Praha 2; ⁵Moravské zemské muzeum, Botanické oddělení, Hvězdoslavova 29a, CZ-627 00 Brno; ⁶Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Přírodovědecká fakulta, Katedra botaniky, Branišovská 1760, CZ-370 05 České Budějovice; ⁷Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, RP Jižní Morava, Oddělení Správa CHKO Moravský kras, Svitavská 29, CZ-678 01 Blansko; ⁸Sušice 139, CZ-571 01 Moravská Třebová; ⁹Technická univerzita vo Zvolene, Lesnícka fakulta, Katedra fytoľogie, T. G. Masaryka 24, SK-960 01 Zvolen; ¹⁰Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví v. v. i., pracoviště Brno, Lidická 25/27, CZ-602 00 Brno; ¹¹Muzeum Beskyd Frýdek-Místek, Hluboká 66, CZ-738 01 Frýdek-Místek; ¹²Muzeum východních Čech v Hradci Králové, Eliščíno nábřeží 465, CZ-500 03 Hradec Králové

Taxonomické pojetí a nomenklatura se řídí aktuálním seznamem mechorostů České republiky (Kučera et al. 2012), s výjimkou druhů *Chenia leptophylla* (Müll. Hal.) R. H. Zander, *Heterocladium flaccidum* (Schimp.) A. J. E. Sm., *Tortella densa* (Lorentz & Molendo) Crundw. & Nyholm a *Trichostomum herzogii* Ros, O. Werner & R. D. Porley. Kategorie ohrožení je u nálezů z České republiky uváděna podle výše citované práce, u druhů nalezených na území Slovenska pak podle červeného seznamu mechů této země (Mišíková et al. 2020). Zeměpisné souřadnice jsou uváděny jako úhlové geografické v systému WGS-84. Akronymy veřejných herbářů jsou v souladu s Index Herbariorum (NYBG 2024).

Cololejeunea calcarea **VU** (J. Kučera)

- Česká rep., okr. Český Krumlov, Děkanské Skaliny: západní okraj skal pod zříceninou Sokolci, na bázi stinných žulových skal s na vápník bohatými živci [48°44'44,2"N, 14°33'10,3"E, kv. 7253c], 580 m n. m., 11. 5. 2024 leg. J. Kučera, CBFS25482.

Tato drobná játrovka má u nás více doložených lokalit pouze z Moravského krasu, avšak byla zaznamenána i v Krkonoších a Podkrkonoší, Moravskoslezských Beskydech, na Králickém Sněžníku a historicky i v dolním Povltaví (AOPK ČR 2024). Z jižních a západních Čech dosud žádný údaj neexistoval.

Jungermannia atrovirens **VU** (J. Kučera)

- Česká rep., Moravskoslezské Beskydy, okr. Frýdek-Místek, Ostravice: západní svahy vrchu Kobylanka, přítok potoka Mazák tekoucí k západoseverozápadu, 90 m nad soutokem přítoků pod vodopády, vlhký pískovcový balvan v potoce protékající bučinou [49°32'05.6"N, 18°26'18.7"E, kv. 6476d], 725 m n. m., 27. 8. 2024 leg. J. Kučera, CBFS 25801.

U nás vzhledem k nedostatku vhodného substrátu poměrně vzácná játrovka, známá z Krkonoš a Podkrkonoší, Českého krasu a dolního Povltaví, Moravského krasu, Králického Sněžníku a Beskyd (AOPK ČR 2024). V Beskydech je dlouhodobě známa nedaleká lokalita v obci Ostravice, která je dnes součástí PP Koryto řeky Ostravice (Dudovy sběry z let 1959 a 1961, cf. Váňa 1969), další publikované nálezy pocházejí z údolí Ostravice od dnes zatopené železniční stanice Staré Hamry a z pralesní rezervace Salajka (Váňa 1969). Z rezervace Koryto řeky Ostravice byla naposledy udávána Pláškem (Plášek 2007a), fotografie publikovaná v tomto článku však zachycuje příbuzný druh *J. pumila*, který se liší nápadně dlouhými perianty. Oba druhy na lokalitách často rostou spolu, jako tomu bylo i na lokalitě Mazák uvedené výše.

Lophozia ascendens **EN** (M. Táborská)

- Česká rep., Hrubý Jeseník, okr. Bruntál, Ždárský Potok: PR Pod Jelení studánkou, 7,7 km Z kostela Nejsvětější Trojice v Malé Morávce, tlející kmen smrku v zachovalé části porostu ve svahu nad bývalou chatou Alfrédka [50°01'16.9"N, 17°12'38.0"E], 1130 m n. m., 20. 7. 2021 leg. M. Táborská, herb. M. Táborská.

Recentně je druh znám z několika lokalit v horských oblastech Šumavy, Krkonoš, Králického Sněžníku a Hrubého Jeseníku, pouze ojediněle i jinde. Nejbližšími známými lokalitami jsou Velká kotlina a údolí potoka Volárka pod Malým Májem (AOPK ČR 2024).

Scapania parvifolia **CR** (J. Kučera)

- Česká rep., Krkonoše, okr. Trutnov, Pec pod Sněžkou: Studniční hora, vrcholové plató ca 40 m SSZ vrcholu, alpinská vegetace s dominancí smilky [50°43'39.3"N, 15°42'21.2"E, kv. 5260c], 1552 m n. m., 20. 8. 2024 leg. J. Kučera, CBFS 25856, 25857. Populace několika málo cm².

U nás velmi vzácně zaznamenávaná horská játrovka, rostoucí na obnažené kyselé zemi v subalpínském a alpínském stupni. Před nedávnem byl reportován nález z nedaleké Čertovy louky na svazích Stříbrného hřbetu (Bryonora 68: 38, 2021). Těsně za státní hranicí na území Polska jsem druh letos ve velmi podobném biotopu zaznamenal i na vrcholu Vysokého kola (50°46'38,9"N, 15°34'04,9"E, 21. 8. 2024 leg. J. Kučera, CBFS 25875).

Anomodon rugelii VU (M. Táborská & M. Zmrhalová)

- Česká rep., Hrubý Jeseník, okr. Šumperk, Jindřichov: PR Pod Slunečnou strání, 2,2 km JV kostela sv. Michala v Branné, borka buku v západní části rezervace [50°08'17,1"N, 17°01'58,4"E, kv. 5868c], 630 m n. m., 1. 6. 2019 leg. M. Zmrhalová, det. M. Táborská, herb. M. Táborská.
- Česká rep., Hanušovická vrchovina, okr. Šumperk, Oskava: PR Rabštejn, 1,5 km SZZ kostela sv. Bedřicha v Bedřichově, na skalce pod červenou turistickou značkou vedoucí na zříceninu hradu Rabštejn [49°56'48,9"N, 17°09'03,6"E, kv. 6068d], 750 m n. m., 31. 5. 2019 leg. M. Zmrhalová, det. M. Táborská, herb. M. Táborská.

Těžiště výskytu druhu u nás je na Šumavě (AOPK ČR 2024). Druh je recentně z Moravy udáván z Rychlebských hor, Moravskoslezských Beskyd a Hrubého Jeseníku (Bryonora 70: 42, 2022). V PR Pod Slunečnou strání rostl mech na borce buku ve společnosti druhů *Radula complanata*, *Alleniella besseri* a *Pterigynandrum filiforme*. V PR Rabštejn byl druh zaznamenán na skále.

Chenia leptophylla (obr. 1) NE (L. Janošík)

- Slovensko, okr. Trenčín, Trenčín: pšeničné pole neďaleko obchodného centra Laugaricio 950 m SSV od železničnej stanice Trenčianska Turná [48°51'57,6"N, 18°01'35,3"E, kv. 7174a], 210 m n. m., 9. 11. 2014 leg. L. Janošík, herb. L. Janošík.
- Slovensko, okr. Trenčín, Trenčianske Jastrabie: okraj pšeničného poľa 200 m VSV od železničnej stanice Trenčianske Jastrabie [48°48'05,4"N, 18°07'17,5"E, kv. 7174d], 280 m n. m., 8. 3. 2023 leg. L. Janošík, herb. L. Janošík.
- Slovensko, okr. Nové Mesto nad Váhom, Beckov: okraj poľnej cesty v remízke 480 m JV od evanjelického kostola [48°46'58,8"N, 17°54'11,8"E, kv. 7273a], 240 m n. m., 27. 10. 2019 leg. L. Janošík, herb. L. Janošík.

Obr. 1. Mach *Chenia leptophylla* na okraji poľa pri obci Trenčianske Jastrabie na strednom Považí, 8. 3. 2023. Foto L. Janošík.

Fig. 1. The moss *Chenia leptophylla* growing in a field margin near the village of Trenčianske Jastrabie, Trenčín District (western Slovakia), 8 March 2023. Photo L. Janošík.

Nenápadný a v Európe spravidla sterilný mach, ktorý najčastejšie osídľuje obrábané polia a okraje ciest (Urmi & Roloff 2021). Môže byť zamieňaný s druhmi rodu *Tortula*, ktoré sa s ním aj často vyskytujú na rovnakých biotopoch. Zo Slovenska doteraz ešte nebol udávaný (cf. Mišíková et al. 2020), hoci v roku 2024 bol zbieraný aj v Cerovej vrchovine (C. Berg, nepubl.).

Dicranum viride **EN** (J. Kučera & P. Šírka)

- Slovensko, Súľovské skály, okr. Bytča, Paština Závada: údolí Hlbockého potoka 690 m JJV Hlbockého vodopádu, na borcie *Fagus sylvatica* v bučině [49°11'28,1"N, 18°36'05,2"E, kv. 6877b], 580 m n. m., 17. 6. 2024 leg. J. Kučera, CBFS 25537.
- dtto Súlov: červená turistická stezka 750 m JZ vrcholu vrchu Brada, na borcie *Fagus sylvatica* v bučině [49°10'50,5"N, 18°35'23,6"E, kv. 6877b], 605 m n. m., 17. 6. 2024 leg. J. Kučera, CBFS 25545.

Těžiště rozšíření tohoto druhu na Slovensku je v Bukovských vrších (Papp & Šírka 2023), avšak v posledních letech vzrostl počet jeho známých lokalit i z jiných oblastí východního (Bryonora 63: 26, 2019, Bryonora 71: 55, 2023, Kravec 2024) a středního Slovenska (Šírka et al. 2023, P. Šírka, nepubl.). V Súľovských vrších ho sbíral u Súlova („Petrikova skala“) J. Podpěra (4. 6. 1922, BP 100826).

Didymodon luridus **VU** (P. Dřevojan)

- Slovensko, okr. Nové Mesto nad Váhom, Haluzice: nejspodnější z přehrádek na Haluzickém potoce v PP Haluzická tiesňava 180 m VJV od ruiny kostela [48°49'14,0"N, 17°52'20,3"E, kv. 7173c], 215 m n. m., 8. 9. 2023 leg. P. Dřevojan, det. J. Kučera, BRNU. Spolu s *Didymodon rigidulus*.

Ze Slovenska je známo pouze několik nálezů tohoto druhu. Nejblížeš historický údaj pochází z okolí zříceniny Plaveckého hradu v Malých Karpatech (Šmarda 1948).

Didymodon sinuosus **DD** (J. Kučera)

- Slovensko, Manínska vrchovina, okr. Považská Bystrica, Považská Teplá: Manínská tiesňava, skály u Jaskyně pod Černokňažníkom, šikmé plochy vápencových skal v mírném zastínění [49°08'21,7"N, 18°30'23,6"E, kv. 6877c], 400 m n. m., 20. 6. 2024 leg. J. Kučera, CBFS 25554.

Druh s prakticky neznámým rozšířením na Slovensku, s jediným starším údajem z Muránské planiny (Pilous 1956) a recentním z Vršatce v Bílých Karpatech (Kučera et al. 2022).

Ditrichum pallidum **VU** (L. Janošík)

- Česká rep., okres Litoměřice, Lhotka nad Labem: listnatý les (*Carpinus betulus*, *Quercus petraea* a *Tilia* sp.) na severním svahu Lovoše 1,5 km JV od zříceniny hradu Oparno [50°31'51,7"N, 14°01'18,4"E, kv. 5450c], 440 m n. m., 11. 5. 2023 leg. L. Janošík, herb. L. Janošík.

Efemerní mech, který je ale díky dlouhým žlutým štětům v plodném stavu nápadný a dobře poznatelný. V posledních letech byl tento druh sbírán především na jižní a střední Moravě (Kocián & Hradílek 2018), historicky je udáván i ze středních Čech (Novotný 2005).

Grimmia orbicularis VU (J. Kučera)

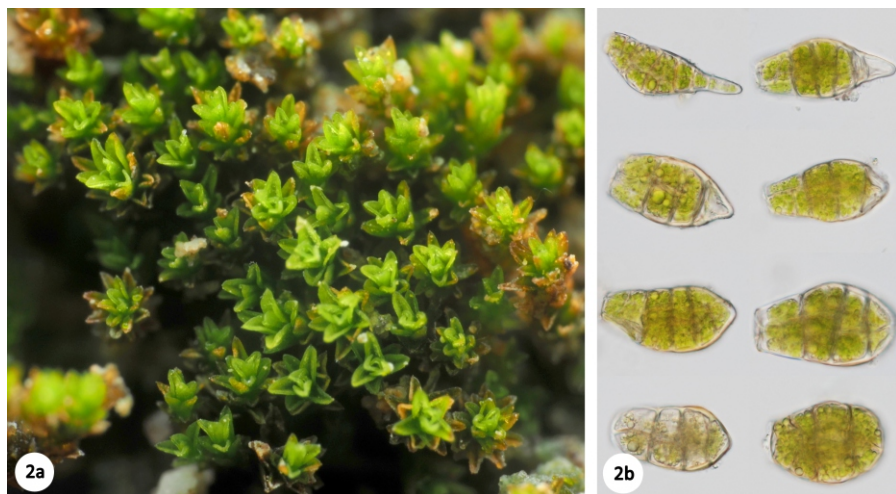
- Slovensko, Súľovské skály, okr. Bytča, Súľov: vyhlídka 250 m V vrcholu kopce Brada, slunné slepencové skály [49°11'09,0"N, 18°36'01,6"E, kv. 6877b], 730 m n. m., 17. 6. 2024 leg. J. Kučera, CBFS 25544.

Tento roztroušeně, místy i hojněji se vyskytující druh vápencových skal není ze Slovenska příliš často udáváný. Na vápencích u Súľova v minulosti mech sbíral Pilous (1992).

Gymnostomum viridulum (obr. 2) VU (CZ), NE (SK) (L. Janošík & P. Dřevojan)

- Česká rep., okr. Beroun, Srbsko: kolmá severovýchodní stěna lomu Chlum nad cestou vedoucí na dno lomu 1 km S od kaple sv. Ivana [49°56'45,2"N, 14°08'00,2"E, kv. 6050d], 290 m n. m., 25. 2. 2022 leg. L. Janošík, rev. J. Kučera, herb. L. Janošík.
- Česká rep., okr. Kutná Hora, Miskovice: dřevinami zastíněná stěna v jižní části bývalého vápencového lomu 1,3 km JJV od kaple [49°56'07,1"N, 15°12'30,5"E, kv. 6057c], 370 m n. m., 14. 6. 2023 leg. P. Dřevojan, det. J. Kučera, BRNU.
- Slovensko, okr. Bánovce nad Bebravou, Slatinka nad Bebravou: ve skalních štěrbinách na úpatí Bukovinské skály 850 m SZ od zvonice [49°48'51'10,4"N, 18°14'07,4"E, kv. 7175a], 480 m n. m., 28. 12. 2022 leg. L. Janošík, herb. L. Janošík.

V posledních letech byl v Čechách tento druh nalezen zřejmě jen v PR Kalvárie u Velkých Žerosek na Litoměřicku (Bryonora 46: 58, 2001). Ze Slovenska nebyl dosud udáván (cf. Mišíková et al. 2020), je ale možné, že byl v minulosti jen přehlížen pro jeho malé rozměry nebo zaměňován s jinými druhy rodu.

Obr. 2. Mech *Gymnostomum viridulum* ve skalní štěrbině nedaleko obce Slatinka nad Bebravou ve Strážovských vrších, 28. 12. 2022; a – celkový pohled, b – detail axilárních gem. Foto L. Janošík.

Fig. 2. The moss *Gymnostomum viridulum* growing in a rock crevice near the village of Slatinka nad Bebravou, Bánovce nad Bebravou District (western Slovakia), 28 December 2022; a – general habitus, b – detail of the axillary gemmae. Photo L. Janošík.

Gyroweisia tenuis **VU** (J. Kučera, P. Dřevojan, N. Gutzerová & L. Janošík)

- Česká rep., Hlavní město Praha, Praha-Řeporyje: na zdi u vstupu do tunelu malodrážky v NPP Požáry 1,1 km VJV od železniční zastávky Praha-Řeporyje [50°01'44,4"N, 14°19'27,9"E, kv. 5951d], 310 m n. m., 27. 3. 2023 leg. L. Janošík, herb. L. Janošík.
- Česká rep., okr. Kutná Hora, Miskovice: dřevinami zastíněná stěna v jižní části bývalého vápencového lomu 1,3 km JJV od kaple [49°56'06,7"N, 15°12'29,7"E, kv. 6057c], 370 m n. m., 14. 6. 2023 leg. P. Dřevojan, rev. S. Kubešová, BRNU.
- Česká rep., okr. Kutná Hora, Malešov: kamenná štola v hrázi Velkého rybníka 2,2 km SV od kostela [49°55'39,6"N, 15°14'28,4"E, kv. 6057c], 285 m n. m., 14. 6. 2023 leg. P. Dřevojan, det. S. Kubešová, BRNU.
- Česká rep., okr. Česká Lípa, Ralsko, Svěbořice: neznatelné zbytky tzv. Vranovského hrádku ca 130 m SV skalního útvaru Džbán, báze pískovcové skály pod převisem [50°40'07,9"N, 14°45'17,7"E, kv. 5354b], 385 m n. m., 31. 5. 2023 leg. J. Kučera, CBFS 25010.
- Česká rep., okr. Liberec, Osečná, Chrastrná: údolí Ploučnice u Chrastrnského vodopádu 1,1 km JZ tvrže Chrastrná, báze skály z vápnitého pískovce u potoka, pod převisem [50°41'43,7"N, 14°52'49,8"E, kv. 5355a], 335 m n. m., 1. 6. 2023 leg. J. Kučera, CBFS 25016, 25019.
- Česká rep., okr. Liberec, Český Dub: Rasova rokle, ca 40 m nad cestou Kněžíčky–Smržov, na bázi vápníkem obohacených pískovcových skal, pod převisem [50°40'00,7"N, 14°57'55,9"E, kv. 5355b], 420 m n. m., 28. 5. 2023 leg. J. Kučera, CBFS 24952.
- Česká rep., okr. Semily, Dolní Rokytnice: Jizerský důl, 2 km VJV Dolního Kořenova, erlanové skály podél cesty ca 160 m JJZ mostu přes Dlouhý potok [50°45'15,4"N, 15°24'33,6"E, kv. 5258a], 560 m n. m., 11. 10. 2013 leg. J. Kučera, CBFS 16265.
- Česká rep., okr. Jičín, Vidochoh: PP Novopacký vodopád, 2,1 km JJZ od kostela, dolní stupeň vodopádu, vápnitý pískovec [50°29'37,5"N, 15°33'48,0"E, kv. 5559a], 435 m n. m., 11. 4. 2021 leg. N. Gutzerová, rev. J. Kučera, CBFS 23111.

U nás poměrně málo zaznamenávaný mech, který se však zejména v oblastech výskytu vápňitých pískovců nachází pravidelně. V Praze druh na Petříně v roce 1817 sbíral J. Sikora (Schiffner 1886). V okolí Kutné Hory byl v roce 1943 sbírán V. Vlachem mezi Miskovicemi a Bylany (Pospíšil 1983).

Heterocladium flaccidum → **DD** (M. Táborská & E. Mikulášková)

- Česká rep., Hrubý Jeseník, okr. Bruntál, Dolní Moravice: PR Franz-Franz, 2,7 km Z kostela sv. Jakuba v Dolní Moravici, pásmo skalek na severním okraji rezervace [49°58'49,4"N, 17°17'02,2"E, kv. 6069b], 725 m n. m., 21. 6. 2023 leg. E. Mikulášková & M. Táborská, det. E. Mikulášková, herb. M. Táborská.

K nedávným nálezům tohoto druhu v Krkonoších, Moravskoslezských Beskydech a Javorníkách (Bryonora 70: 44, 2022) přibývá tato lokalita v Hrubém Jeseníku. Mech zde roste na skalních výchozech s lehce bazickou reakcí.

Hypnum sauteri **EN** (J. Kučera)

- Slovensko, Súľovské skály, okr. Bytča, Súľov: Vápenica, zelená turistická značka nad parkovištěm, polostinné slepencové skalní výchozy [49°09'59,4"N, 18°34'45,4"E, kv. 6877a], 390 m n. m., 18. 6. 2024 leg. J. Kučera, CBFS 25546.

O výskytu druhu v bývalém Československu uvádí Pilous v práci Pilous & Duda (1960): „jen na Slovensku, hojněji v Súľovských skalách“.

Pravděpodobně jediný publikovaný údaj z tohoto pohoří (Súllov, Z. Pilous 1935) je uveden v práci Šmardy (Šmarda 1954).

Orthotrichum rupestre **VU** (J. Zámečník & Z. Musil)

- Česká rep., okr. Česká Lípa, Ralsko-Hradčany: Hradčanské stěny, výchozy pískovců v okolí kóty 302 m n. m. ca 4,2 km ZSZ od výklenkové kaple na severním okraji Hradčan [50°37'45,8"N, 14°39'09,8"E, kv. 5353d], 290 m n. m., 18. 5. 2021 leg. J. Zámečník, det. Z. Musil, herb. J. Zámečník.

V České republice je šurpek skalní (*Orthotrichum rupestre*) roztroušeně se vyskytujícím druhem s vazbou na skalní výchozy (cf. Vondráček 1993). Nově nalezená lokalita představuje bezejmenný pískovcový útvar s drobnými slepencovými vložkami v borovém lese v komplexu Hradčanských stěn. Mech *Orthotrichum rupestre* zde byl zaznamenán na menší pískovcové terase společně s druhy *Campylopus introflexus*, *Cynodontium polycarpon*, *Dicranoweisia cirrata*, *Homalothecium sericeum*, *Hypnum cupressiforme*, *Racomitrium heterostichum*, *Syntrichia ruralis*, *Tortella tortuosa* či *Tortula muralis*.

V komplexu Hradčanských stěn, ale i v celém fytochorionu Ralsko-bezděžská tabule, nebyl druh doposud zaznamenán (cf. Vondráček 1993, Müller & Rätzel 2005). Nejbližší výskyt publikoval teprve nedávno J. Kučera z PP Čertova zeď u Smržova v okrese Liberec (Bryonora 38: 52, 2023).

Pohlia lutescens **DD** (J. Kučera)

- Česká rep., Českomoravská vrchovina, okr. Havlíčkův Brod, Obrvaň: na lesní cestě nad Sázavou ca 510 m JV železniční zastávky Chřenovice-Podhradí, na kyselé zemi lesní cesty ve smrkové výsadbě [49°42'14,5"N, 15°14'22,3"E, kv. 6257c], ca 360 m n. m., 25. 4. 2009 leg. J. Kučera, CBFS 13437.
- Česká rep., okr. Jindřichův Hradec, Horní Radikov: u turistické cesty na severo-severovýchodním svahu vrchu Skalka 130 m S vrcholu, okraj lesní cesty v borovo-smrkovém lese [49°04'53,2"N, 15°16'40,0"E, kv. 6957b], 645 m n. m., 19. 8. 2020 leg. J. Kučera, CBFS 22210.
- Česká rep., okr. Rakovník, Lišany: okraj lesa 400 m ZSZ železniční stanice Lužná u Rakovníka, na kyselé zemi lesní pěšiny [50°08'44,1"N, 13°45'53,0"E, kv. 5848d], 380 m n. m., 20. 7. 2021 leg. J. Kučera, CBFS 23374.
- Česká rep., Orlické hory, okr. Náchod, Nový Hrádek, Dlouhé: turistická značka mezi osadami Ohrada a Lužany 0,3 km SSV osady Polomka, na kyselé zemi okraje lesní cesty ve smíšeném smrkovo-bukovém lese [50°21'30,6"N, 16°16'43,1"E, kv. 5663b], 625 m n. m., 31. 7. 2024 leg. J. Kučera, CBFS 25774.

Tento druh měl u nás dosud velmi málo potvrzených lokalit, přestože bylo zřejmé, že se jedná o přehlížený druh vzhledem k obtížnému nalezení diagnostických rhizoidálních gem (srov. Bryonora 65: 30, 2020, Bryonora 69: 50, 2022). Po provedení molekulárního barcodingu některých položek z herbáře CBFS (mj. výše uvedené CBFS 13437 a 22210) bylo zjištěno, že podstatná část materiálu dříve určeného jako *P. lescuriana* nebo *P. cf. lescuriana* byla s *P. lutescens* zaměňována, a tento druh je tak u nás přinejmenším stejně častý, s určitou preferencí pro listnaté a smíšené lesy nižších a středních poloh, oproti spíše horské a podhorské oblasti preferující *P. lescuriana*.

Rhynchosstegium megapolitanum **VU** (S. Kubešová & V. Sedláček)

- Česká rep., okr. Brno-město, Brno-Bohunice: areál univerzitního kampusu Masarykovy univerzity, v trávníku [49°10'43"N, 16°34'07"E, kv. 6865a], 280 m n. m., 17. 4. 2023 leg. S. Kubešová, BRNM.
- Česká rep., okr. Brno-město, Brno-Černá Pole: Botanická zahrada a arboretum Mendelovy univerzity, v trávníku pod budovou poblíž vstupu do arboreta [49°12'55"N, 16°36'50"E, kv. 6765], 240 m n. m., 24. 4. 2015 leg. S. Kubešová, BRNM 778577.
- Česká rep., okr. Brno-město, Brno-Slatina: u dálničního přivaděče 1,5 km SZ od kostela Povýšení sv. Kříže, v trávníku mezi polní cestou a porostem dřevin [49°11'08"N, 16°40'27"E, kv. 6866a], 260 m n. m., 11. 3. 2024 leg. S. Kubešová, BRNM.
- Česká rep., okr. Brno-město, Brno-střed: hrad Špilberk, v hradním příkopu na východní straně, v trávníku [49°11'40"N, 16°36'01"E až 49°11'38"N, 16°36'00"E, kv. 6865b], 280 m n. m., 23. 4. 2022 leg. S. Kubešová, BRNM.
- Česká rep., okr. Brno-venkov, Mokrá-Horákov: lom na vápenec při severo-východním okraji obce, rekultivovaná plocha, světlý lesík [49°13'36,1"N, 16°45'51,6"E, kv. 6766d], 390 m n. m., 19. 11. 2014 leg. S. Kubešová, BRNM 778915; dtto na rekultivované ploše ve východním lomu Břidla, terénní stupně s výsadbou a náletem borovice, břízy a dubu, na zemi [49°13'58,9"N, 16°46'18,2"E, kv. 6766d], 415 m n. m., 22. 11. 2023 leg. S. Kubešová, BRNM.
- Česká rep., okr. Vyškov, Křižanovice: PP Člupy, v jihozápadní části území ca 690 m SV od kostela, v suchomilné ruderalní vegetaci [49°08'44,3"N, 16°56'49,7"E, kv. 6867b], 230 m n. m., 20. 6. 2018 leg. V. Sedláček, det. S. Kubešová, BRNM 820209.

Řada nálezů z nedávných let ukazuje, že tento druh přinejmenším na jižní Moravě není vzácný, dříve byl patrně přehlížený (srov. Bryonora 55: 75, 2015, Kučera et al. 2017). Roste většinou v trávnících, které jsou teplomilné, mírně nitrofilní a také v lehce ruderalních trávnících.

Rhynchosstegium rotundifolium **EN** (J. Tkáčiková & P. Blahut)

- Česká rep., Podbeskydská pahorkatina, Hukvaldy: areál hradní zříceniny Hukvaldy, Psi kotec, u báze hradního zdiva, vlhké, zastíněné místo [49°37'12,4"N, 18°13'41,7"E, kv. 6375c], 485 m n. m., 22. 11. 2022 leg. J. Tkáčiková & P. Blahut, FMM; dtto vně hradeb, na menším kameni, blízko hradby, vlhké, zastíněné místo [49°37'14,8"N, 18°13'40,2"E, kv. 6375c], 475 m n. m., 22. 11. 2022 leg. P. Blahut & J. Tkáčiková, FMM.

Zobanítka okrouhlostá je mech zpravidla rostoucí na slabé vrstvě humusu na kamenech, skalkách, zídkách a betonových konstrukcích nebo bazičtější borce listnatých stromů na živinami bohatších, zpravidla alespoň částečně stíněných, chráněných stanovištích v teplejších oblastech, ve vyšších polohách jen výjimečně na teplejších stanovištích (Kučera 2006, Kučera et al. 2009). Rozšíření v České republice je stále nedokonale známé. Vyskytuje se jen vzácně, zejména na Moravě velmi roztroušeně. Nález na hradní zřícenině Hukvaldy je novým pro širší území. Mech byl nalezen na dvou mikrolokalitách, přičemž na první tvořil menší porost ca 2 × 3 cm a na druhé mikrolokalitě ca 8 × 6 cm. Nejbližší recentní lokalita se nachází na hradní zřícenině Helfštýn v Moravské bráně (Bryonora 68: 44, 2021). Kromě hradních zřícenin byl druh v minulosti nalezen také na dalším typu sekundárního stanoviště, a to na hřbitovech (Duda 1998). V Moravskoslezských Beskydech se jedná o hřbitov v obci

Dolní Bečva a hřbitov v Kunčicích pod Ondřejníkem – urnový háj, který je vzdálený vzdušnou čarou ca 11 km od hradní zříceniny Hukvaldy.

Tortella densa **VU** (J. Kučera)

- Slovensko, Súľovské skály, okr. Bytča, Súľov: Vápenica, zelená turistická značka nad parkovištěm, polostinné slepencové skalní výchozy [49°09'59,2"N, 18°34'47,2"E, kv. 6877a], 400 m n. m., 18. 6. 2024 leg. J. Kučera, CBFS 25547.

Druh s málo známým rozšířením na Slovensku. Ze Súľovských skal publikoval údaj ze Súľova bez přesné lokalizace Pilous ve své první zmínce o jeho výskytu na Slovensku (Pilous 1965), jiný údaj z oblasti pravděpodobně neexistuje.

Tortula schimperii **DD** (L. Janošík)

- Česká rep., Hlavní město Praha, Praha-Dejvice: na jižně orientovaném hlinitém svahu na okraji listnatého lesa v PP Jenerálka 280 m J od kostela sv. Jana Nepomuckého [50°06'15,9"N, 14°21'11,7"E, kv. 5852c], 240 m n. m., 21. 2. 2023 leg. L. Janošík, herb. L. Janošík.

Druh, který v minulosti zřejmě nebyl rozlišován od příbuzného druhu *Tortula subulata*, resp. byl považován jen za jeho varietu (jako var. *angustata*). Na základě výsledků molekulární studie okruhu *T. subulata* by se ale mělo jednat o samostatný druh (Cano et al. 2005). Charakteristickým znakem tohoto druhu je výrazný a místy dvouvrstevný lem listů (obr. 3). Z České republiky je recentně znám z okolí Svatého Jana pod Skalou v Českém krasu a Synalova na Tišnovsku (Kučera & Košnar 2011).

Trichostomum herzogii **NE** (J. Kučera)

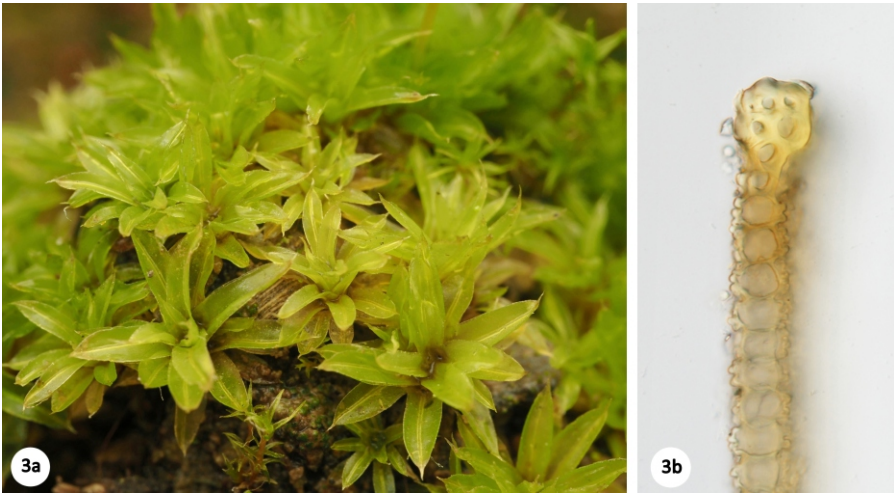
- Slovensko, Manínska vrchovina, okr. Považská Bystrica, Považská Teplá: Manínská tiesňava, skalní útvar Skala nad lúčkou u potoka pod rozcestím k Jaskyni pod Černokňažníkom, vlhká chráněná štěrbina vápencové skály [49°08'23,3"N, 18°30'30,9"E, kv. 6877c], 370 m n. m., 19. 6. 2024 leg. J. Kučera, CBFS 25551.

Nově rozlišovaný druh (Ros et al. 2022), který byl nedávno publikovaný jako nový pro Slovensko ze zříceniny hradu Vršatec v Bílých Karpatech (Kučera et al. 2022). Dřívější údaje ze Slovenska o výskytu druhu *T. brachydontium* (s hodnocením DD) se pravděpodobně převážně či zcela vztahují k tomuto taxonu.

Zygodon rupestris **EN** (P. Šírka)

- Slovensko, Javorie, okr. Zvolen, Michalková: 200 m JZ od kóty Kohútia (533 m n. m.), dubový les, terénny experiment zameraný na zisťovanie vplyvu rôznych prístupov k obnove druhového zloženia dubových lesov, na borke *Quercus cerris* [48°32'16,8"N, 19°07'48,2"E, kv. 7480d], 485 m n. m., 28. 7. 2020 leg. P. Šírka, det. P. Šírka & S. Kubešová, herb. P. Šírka.

Tento epifytický mach bol na Slovensku recentne zaznamenaný len na troch lokalitách v Bukovských vrchoch (Plášek 2007b, Papp & Šírka 2023), na jednej v Muránskej planine (Plášek et al. 2016) a Juho-slovenskej kotline (P. Šírka, nepubl.). V minulosti však nebol rozlišovaný od druhu *Z. viridissimus* a všetky staršie údaje o jeho rozšíření vyžadují revíziu.

Obr. 3. Mech *Tortula schimperi* na hlinitém svahu v PP Jenerálka v Praze, 21. 2. 2023; a – celkový pohled, b – příčný řez lemem listu. Foto L. Janošík.

Fig. 3. The moss *Tortula schimperi* growing on a loamy slope in Jenerálka Nature Monument, Prague, 21 February 2023; a – general habitus, b – cross section of leaf margin. Photo L. Janošík.

PODĚKOVÁNÍ

Podíl S. Kubešové vznikl na základě institucionální podpory dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace poskytované Ministerstvem kultury (DKRVO, MK000094862). Podíl P. Širky byl finančně podpořen Agentúrou na podporu výskumu a vývoja v rámci projektu APVV-19-0319. Podíl J. Zámečníka byl podpořen v rámci interních vědecko-výzkumných projektů Muzea východních Čech v Hradci Králové.

LITERATURA

- AOPK ČR (2024): Nálezová databáze ochrany přírody. – <https://portal23.nature.cz/nd/> [27. 9. 2024].
- Cano M. J., Werner O. & Guerra J. (2005): A morphometric and molecular study in *Tortula subulata* complex (Pottiaceae, Bryophyta). – *Botanical Journal of the Linnean Society* 149: 333–350.
- Duda J. (1998): Mechorosty na hřbitovech v Moravskoslezských Beskydách. – *Časopis Slezského zemského muzea, ser. A*, 47: 143–149.
- Kocián P. & Hradílek Z. (2018): *Ditrichum pallidum*. – In: Dančák M. & Kocián P. [eds], *Zajímavé botanické nálezy z regionu severní Moravy a Slezska XII.*, *Acta Musei Silesiae, Scientiae Naturales*, 67: 141.
- Kravec T. (2024): Bryoflóra Národnej prírodnej rezervácie Čergovský Minčol (Čergov). – Ms. [Bakalářská práce; depon. in: Katedra fytoľogie, Technická univerzita vo Zvolene, Zvolen.]
- Kučera J. (2006): *Rhynchostiegium Schimp.* – zbanitka. Verze 1.0. – In: Kučera J. [ed.], *Mechorosty České republiky. On-line klíče, popisy a ilustrace.* –

- <https://botanika.prf.jcu.cz/bryoweb/klic/genera/rhynchostegium.html> [30. 9. 2024].
- Kučera J., Dřevojan P., Bradáčová J., Fialová L., Godovičová K., Janošik L., Kubešová S., Manukjanová A., Mikulášková E., Skoupá Z. & Tkáčiková J. (2017): Mechorosty zaznamenané v průběhu jarního bryologicko-lichenologického setkání na Pálavě v roce 2017. – *Bryonora* 60: 1–12.
- Kučera J., Dřevojan P., Janošik L., Koniček V., Kubešová S., Marková I., Mikulášková E., Plaček J., Procházková J., Širka P. & Zámečník J. (2022): Mechorosty zaznamenané během 27. jarního setkání Bryologicko-lichenologické sekce ČBS v Bílých Karpatech. – *Bryonora* 70: 5–31.
- Kučera J. & Košnar J. (2011): *Tortula* Hedw. – kroucenec. Verze 1.2. – In: Kučera J. [ed.], Mechorosty České republiky. Online klíče, popisy a ilustrace. – <https://botanika.prf.jcu.cz/bryoweb/klic/genera/tortula.html> [21. 9. 2024].
- Kučera J., Vaňa J. & Hradílek Z. (2012): Bryophyte flora of the Czech Republic: updated checklist and Red List and a brief analysis. – *Preslia* 84: 813–850.
- Kučera J., Zmrhalová M., Shaw B., Košnar J., Plášek V. & Vaňa J. (2009): Bryoflora of selected localities of the Hrubý Jeseník Mts summit regions. – *Časopis Slezského zemského muzea, ser. A*, 58: 115–167.
- Mišíková K., Godovičová K., Širka P. & Šoltés R. (2020): Checklist and red list of mosses (Bryophyta) of Slovakia. – *Biologia* 75: 21–37.
- Müller F. & Rätzl S. (2005): The bryophyte flora of the sandstone region Hradčanské stěny near Doksy in central North Bohemia. – *Bryonora* 36: 1–8.
- Novotný I. (2005): *Ditrichum* Timm ex Hampe – útlovláska. Verze 1.1. – In: Kučera J. [ed.], Mechorosty České republiky. Online klíče, popisy a ilustrace. – <https://botanika.prf.jcu.cz/bryoweb/klic/genera/ditrichum.html> [20. 9. 2024].
- NYBG (2024): Index Herbariorum. – Steere Herbarium, New York Botanical Garden, <http://sweetgum.nybg.org/science/ih/> [24. 9. 2024].
- Papp B. & Širka P. (2023): Contributions to the bryophyte flora of the Poloniny National Park, Eastern Slovakia. – *Studia botanica hungarica* 54: 125–142.
- Pilous Z. (1956): Fragmenta bryologica 1–10. – *Preslia* 28: 42–51.
- Pilous Z. (1965): Fragmenta bryologica 51–60. – *Preslia* 37: 13–26.
- Pilous Z. (1992): Výsledky bryologického výzkumu Československa (II). – *Časopis Národního muzea, Řada přírodovědná*, 160: 71–89.
- Pilous Z. & Duda J. (1960): Klíč k určování mechorostů ČSR. – Nakladatelství ČSAV, Praha.
- Plášek V. (2007a): Mechorosty Přírodní památky Koryto řeky Ostravice. – *Práce a studie Muzea Beskyd, Přírodní vědy*, 19: 185–192.
- Plášek V. (2007b): Recent findings of epiphytic mosses from *Orthotrichaceae* family in Poloniny National Park (Slovakia). – *Časopis Slezského zemského muzea, ser. A*, 56: 277–283.
- Plášek V., Blanár D., Fialová L. & Skoupá Z. (2016): Remarkable findings of mosses from *Orthotrichaceae* family in the Muránska planina National Park (Slovakia). – *Acta Musei Silesiae, Scientiae Naturales*, 65: 167–178.
- Pospíšil V. (1983): Die Laubmoose *Schistostega pennata* (Hedw.) Web. & Mohr, *Neckera webbiana* (Mont.) Düll und *Gyroweisia tenuis* (Hedw.) Schimp. in der Tschechoslowakei. – *Časopis Moravského muzea, Vědy přírodní*, 68: 105–129.
- Ros R. M., Werner O. & Porley R. D. (2022): Herzog vindicated: Integrative taxonomy reveals that *Trichostomum brachydontium* (Pottiaceae, Bryophyta) comprises several species. – *Taxonomy* 2: 57–88.
- Schiffner V. (1886): Beiträge zur Kenntniss der Moosflora Böhmens. – *Lotos* 35: 111–145.
- Širka P., Kováč Š. & Papp B. (2023): Contributions to the bryophyte flora of the Dobročský prales National Nature Reserve (Veporské vrchy Mts, Central Slovakia). – *Studia botanica hungarica* 54: 143–154.

- Šmarda J. (1948): Mechy Slovenska. – Časopis Zemského musea v Brně, část přírodovědná, 32: 6–84.
- Šmarda J. (1954): Druhý doplněk k Mechům Slovenska. – Biológia 9: 12–34.
- Urmí E. & Roloff F. (2021): *Leptohascum leptophyllum* (Müll.Hal.) J.Guerra & M.J.Cano. – In: Swissbryophytes Working Group [eds], Moosflora der Schweiz. – www.swissbryophytes.ch [21. 9. 2024].
- Váňa J. (1969): *Jungermannia tristis* Nees. – In: Duda J. & Váňa J., Die Verbreitung der Lebermoose in der Tschechoslowakei – V, Časopis Slezského muzea, ser. A, 18: 105–108.
- Vondráček M. (1993): Revize a rozšíření druhů rodu *Orthotrichum* Hedw. v České a Slovenské republice. – Sborník Západočeského muzea, Příroda, 85: 1–76.